

Guvohnoma raqami: №362583
ISSN: 3060-4699

2025/2026

MOLIYA, PUL VA KREDIT

№2

Xalqaro va mahalliy darajadagi
ilmiy-ommabop elektron jurnal

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

Digital
Object
Identifier

Academic
Resource
Index
ResearchBib

BASE

OpenAIRE

zenodo

<https://mpkjournall.com>

@mpk_journal

Bosh muharrir:

**Ataniyazov Jasurbek
Xamidovich**, Iqtisodiyot fanlari
doktori, TDIU professori

Kotib:

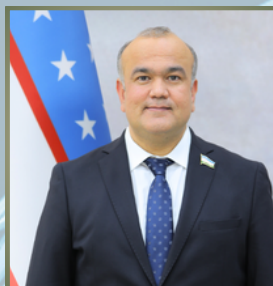
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li,
TDIU katta o'qituvchisi

*O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining (08.05.2025-y., № 370/5) sonli qarori bilan iqtisodiyot fanlari bo'yicha **PhD va DSc** ilmiy darajasiga talabgorlarining dissertatsiya ishlari yuzasidan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.*

Guvohnoma raqami: №362583
ISSN: 3060-4699

Tahririyat a'zolari
Editorial board:

Jumayev Nodir Xosiyatovich -
O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi
Qonunchilik palatasi Fan, ta'lim, madaniyat,
sport va yoshlar masalalari qo'mitasi raisi,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

William B. Eimicke - Kolumbiya
universiteti professori, AQSH

Mohammed Obaidullah - Islom
biznesi va moliya tarmog'i guruhi raisi,
PhD, Indoneziya

Kireev Aleksey Pavlovich - XVF yetakchi
iqtisodchisi, iqtisodiyot fanlari doktori,
professor, Rossiya

Satoshi Sugahara - Kwansei Gakuin
universiteti professori, Yaponiya

Nitin Goje - PhD., Toshkent Webster
Universiteti professori

Bog'lanish uchun:
Contacts:

<https://mpkjournal.com>

+998935820303

@mpk_journal

Ilmiy ekspert:
Madaminov In'omjon Ozodovich -
 PhD., Urganch davlat universiteti
 dotsenti

Bosh ilmiy konsultant:
Hoshimov Jahongir Ravshanbek
 o'g'li - DSc., TDIU dotsenti

Bosh muharrir o'rinbosari:
Alimardonov Elshod Dilshodovich
 - PhD., TDIU professori

Jurnal veb-sayti menejeri:
Yo'ldoshev Salmonjon Iqboljon
 o'g'li - Andijon davlat texnika
 instituti o'qituvchisi

Muharrir:
Omonov Sardor O'lmasovich
 • - PhD., TDIU dotsenti

Muharrir:
Narimonov Sayfullaxon
 Sunatillo o'g'li - PhD., TDIU

Ingliz tili bo'yicha muharrir:
Shirinova Shoxsanam Sobir
qizi - PhD., TDIU dotsenti

Rus tili bo'yicha muharrir:
Abduvosidova Gulandom
Abdurashid qizi - PhD., TDIU

Tahririyat kengashi a'zolari:

Tokunaga Masahiro - PhD., Yaponiya Kansai universiteti professori

Debasis Das - PhD., Toshkent Webster Universiteti professori

Bobakulov To'liqin Ibodullayevich - I.f.d., O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik Oliy maktabi professori

Elmirzayev Samariddin Eshquvatovich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Muhamedov Farhod Tursunbayevich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Ortiqov Uyg'un Davlatovich - DSc., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Komolov Odiljon Sayfiddinovich - I.f.n., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

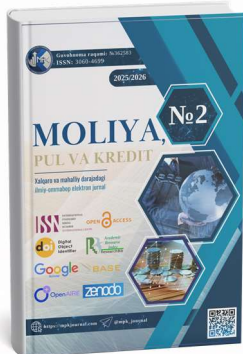
Meyliyev Obid Raxmatullayevich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Omonov Akrom Abdinazarovich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori

Abduraxmonov Ilyos Xurshidovich - I.f.d., Raqamli iqtisodiyot va agrotexnologiyalar universiteti professori
Mamatov Bahadir Safaraliyevich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Raxmonov Dilshodjon Alijonovich - I.f.d., Toshkent xalqaro universiteti professori
Zoyirov Laziz Subxonovich - I.f.n., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Tursunov Jahongir Po'latovich - I.f.d., O'z. Res. Bank-moliya akademiyasi professori
Saidov Rasulbek Baltabayevich - I.f.n., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Meliyev Isroil Ismoilovich - I.f.d., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Xamdamov Shavkat Komilovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Xamdamov Omonullo Ne'matullayevich - DSc., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Sherov Alisher Bakberganovich - DSc., Ma'mun universiteti professori
Shomurodov Ravshan Tursunkulovich - I.f.n., «MEI, Milliy tadqiqot universiteti»
Federal davlat budjeti oliy ta'lim muassasi Toshkent filiali dotsenti
Saidov Doniyor Abdullayevich - I.f.n., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Shadiyeva Dildora Xamidovna - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti v.b.
Shomirov Azizbek Abdurashidovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Kenjayev Mehridin G'iyozovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Rahimov Akmal Matyaqubovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Yuldasheva Umida Asanaliyevna - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti professori
Ulichkina Ludmila Ivanovna - I.f.n., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Chinqulov Qahramon Ravshanovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Abduraimova Nigora Radjabovna - PhD., Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti dotsenti
Ibodullayev Abror Axrorovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Abullayev Anvar Farxodovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Ibodullayev Shoxboz To'liqin o'g'li - PhD., O'zmilliybank AJ bosh mutaxassisi
Ibrohimov Yorqinjon To'liqinovich - PhD., "O'zbekiston Respublika valyuta birjasi" AJ bo'lim boshlig'i
Mustafayev Zafarjon Buribayevich - I.f.n., "O'zbeklizing" AJ bosh direktori
Kenjayev Ilhom G'iyozovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Suleymanov Ilnur Radikovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Xasanov Farrux Ravshanovich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Mirzayev Mirza Abdullayevich - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti
Ibodullayeva Ma'rifat To'liqin qizi - PhD., O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi dotsenti v.b.
Rayimnazarov Saloxiddin Davirbek o'g'li - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Axmadaliyeva Nixolaxon Fozil qizi - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
Shovkatov Nodirjon Ne'matjon o'g'li - PhD., Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
Abdumurotov Shohruh Shavkat o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti v.b.
Aktamov Bobirjon Mardon o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
Butayev Javlonbek Inatillo o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
Sattorov Shohruh Maxmudjon o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi
Yusufov Asfandiyor Eldor o'g'li - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti o'qituvchisi

DAVLAT G'AZNA IJROSIDA FINTECH YECHIMLARINING QO'LLANILISHI VA ULARNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI

THE APPLICATION OF FINTECH SOLUTIONS IN TREASURY EXECUTION AND THEIR IMPACT ON FISCAL EFFICIENCY

¹Raximov Shaxzod
Maxsudjanovich

¹Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti.
ORCID: 0009-0007-5464-402X, E-mail: shax2025tdiu@mail.ru

Annotatsiya Abstract

Uzb. - Ushbu maqolada davlat g'azna ijrosida fintech yechimlarining qo'llanilishi va ularning fiskal jarayonlar samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari fintech texnologiyalari – API integratsiyasi, real vaqt to'lov tizimlari, avtomatlashtirilgan verifikatsiya, sun'iy intellekt va blockchain – g'azna ijrosining operatsion tezligi, shaffofligi va nazorat darajasini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Fintech joriy etilishi takroriy xarajatlarni kamaytiradi, shubhali operatsiyalarni avtomatik aniqlaydi, audit izini mustahkamlaydi va mintaqaviy xarajatlarni aniq tahlil qilish imkonini yaratadi. O'zbekiston tajribasi xalqaro ilg'or amaliyotlar bilan solishtirilganda, fintech yechimlarining to'liq integratsiyasi davlat moliyasini boshqarishda yangi transformatsion bosqichni ta'minlashi isbotlandi.

Eng. - This article examines the application of fintech solutions in the treasury execution of public finances and analyzes their impact on fiscal efficiency. The findings demonstrate that fintech technologies – including API integration, real-time payment systems, automated verification, artificial intelligence, and blockchain – significantly enhance the speed, transparency, and control of treasury operations. The adoption of fintech reduces duplicate expenditures, enables automated detection of suspicious transactions, strengthens audit trails, and improves regional expenditure analysis. Comparative assessment with international practices indicates that comprehensive integration of fintech solutions can bring Uzbekistan's public financial management to a new transformative stage.

Kalit so'zlar: Keywords:

❖ *fintech, g'azna ijrosi, davlat moliyasi, raqamli to'lovlar, API integratsiyasi, sun'iy intellekt, blockchain, fiskal shaffoflik.*

❖ *fintech, treasury execution, public finance, digital payments, API integration, artificial intelligence, blockchain, fiscal transparency.*

Kirish.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi davlat moliyasini boshqarish jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. Xususan, davlat g'azna ijrosi kabi murakkab, ko'p bosqichli va yuqori darajada nazorat talab qiladigan fiskal jarayonlarda moliyaviy texnologiyalar

(fintech)ning qo'llanilishi samaradorlikni oshirishning asosiy omillaridan biri sifatida shakllanmoqda. An'anaviy g'aznachilik amaliyotlarida to'lovlarni qayta ishlash, shartnomalarni ro'yxatdan o'tkazish, xarajatlarni tasdiqlash va audit jarayonlarining qo'lda yoki qisman avtomatlashtirilgan shaklda

bajarilishi vaqtni ko'p talab qiladi va shaffoflikni pasaytiradi. Shu bois fintech yechimlari orqali ushbu jarayonlarni raqamlashtirish davlat boshqaruvining yangi bosqichiga o'tish uchun zarur bo'lgan omil sifatida e'tirof etilmoqda.

Fintech texnologiyalari – real vaqt to'lov tizimlari, API integratsiyasi, mobil to'lov platformalari, blockchain, sun'iy intellekt va smart-kontraktlar – global moliyaviy boshqaruvda keng qo'llanilmoqda. OECDning 2023-yilgi hisobotiga ko'ra, fintech yechimlari davlat to'lovlarni qayta ishlash vaqtini 30–60 foizgacha qisqartiradi va fiskal shaffoflikni sezilarli oshiradi [1]. Xalqaro tajribada, xususan Estoniya va Singapurda davlat xarajatlarini boshqarishda fintech integratsiyasi tranzaksiyalarni real vaqt rejimida tahlil qilish, ortiqcha xarajatlarni aniqlash va korrupsion operatsiyalarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi [2]. Koreyaning dBrain tizimida esa raqamli to'lov modullari va API asosidagi integratsiya davlat xarajatlarini nazorat qilish jarayonini avtomatlashtirgan.

O'zbekistonda so'nggi yillarda g'aznachilik tizimi raqamli transformatsiyaning faol bosqichiga kirgan. DMBAAT, elektron to'lov portallari, elektron shartnomalar reyestri va Yagona G'azna Hisobi orqali to'lovlarni avtomatlashtirish bosqichma-bosqich joriy etildi. Bu jarayon fintech yechimlari uchun zarur infratuzilma yaratgan bo'lsa-da, tizimlararo integratsiya, blockchain asosidagi tasdiqlash mexanizmlari, real vaqt analitik modullari va sun'iy intellekt asosidagi risk baholash tizimlari hali to'liq shakllanmagan. Bu esa mavjud imkoniyatlarning to'liq ishlatilmasligiga olib kelmoqda.

Mavzuning dolzarbligi shundan iboratki, fintech yechimlarining g'azna ijrosiga integratsiyasi nafaqat operatsion tezlikni oshiradi, balki budjet mablag'larining maqsadliligi, shaffofligi, risklarni erta aniqlash va fiskal intizomni mustahkamlashda strategik

ahamiyatga ega. Xalqaro ilg'or tajribalar mahalliy g'aznachilik amaliyotini modernizatsiya qilish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi.

Davlat g'azna ijrosida fintech texnologiyalaridan foydalanish global moliyaviy boshqaruvda eng muhim transformatsion yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilib, u bo'yicha xalqaro ilmiy adabiyotlarda ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Xorijiy manbalarda fintech yechimlari davlat moliya nazoratini optimallashtirish, to'lovlarni real vaqt rejimida boshqarish, ortiqcha va takroriy xarajatlarni kamaytirish hamda fiskal shaffoflikni oshirishdagi roli alohida ta'kidlanadi. Masalan, M. Janssen va H. van der Voort davlat xarajatlari jarayonida API integratsiyasi va real vaqt moliyaviy ma'lumotlar oqimidan foydalanish g'aznachilik operatsiyalarining aniqligi va tezligini oshirishi mumkinligini asoslab beradi [3]. R. Kitchen esa fintechning tarkibiy elementi bo'lgan raqamli ma'lumotlar oqimi va ma'lumotlar tahlili davlat moliyasini boshqarishning yangi paradigmasini shakllantirishini ta'kidlaydi [4].

Shuningdek, J. Manyika va McKinsey Global Institute tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda fintech texnologiyalarining davlat sektoriga joriy etilishi tranzaksiyalarni qayta ishlash vaqtini 40–60 foizga qisqartirishi, real vaqt monitoringi orqali korrupsion xavflarni kamaytirishi va fiskal jarayonlarni avtomatlashtirish orqali yuqori samaradorlikka erishishini ko'rsatadi [5]. Koreya moliya vazirligining dBrain tizimi bo'yicha olib borgan amaliy tadqiqotlarida esa davlat to'lovlarning blockchain va fintech modullari asosida verifikatsiya qilinishi davlat xarajatlari nazoratini sezilarli darajada kuchaytirishi qayd etilgan [6].

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda ham fintech yechimlarining davlat moliyasi va g'azna ijrosi jarayonlariga ta'siri bo'yicha qimmatli izlanishlar mavjud. T. Sattorov raqamli to'lov

platformalari va elektron nazorat modullarining joriy etilishi g'azna ijrosidagi hujjat aylanishini soddalashtirib, to'lovlarning ortiqcha kechikishi bilan bog'liq muammolarni kamaytirishini ta'kidlaydi [7]. A.Yo'ldoshevning tadqiqotlarida elektron shartnomalar reyestri va fintech integratsiyasi orqali davlat xaridlari jarayonlarida shaffoflik va hisobdorlikning oshishi ilmiy asosda yoritilgan [8].

Shuningdek, F. Mamatqulov sun'iy intellekt va fintechning davlat moliyasida qo'llanilishi orqali risklarni erta aniqlash, moliyaviy operatsiyalarni avtomatik tasniflash va fiskal monitoring tizimini takomillashtirish imkoniyatlarini o'rganib, bu texnologiyalar g'aznachilik uchun yuqori darajadagi nazorat samaradorligini ta'minlashini ko'rsatadi [9]. Moliya vazirligi huzuridagi G'aznachilik tomonidan e'lon qilingan metodik materiallarda esa fintech elementlari – elektron to'lov modullari, API integratsiyasi, raqamli identifikatsiya va elektron hujjat aylanishi – g'azna ijrosini soddalashtirishda asosiy mexanizmlar sifatida e'tirof etilgan [10].

Umuman olganda, xorijiy va mahalliy adabiyotlar sharhi fintech yechimlarining davlat g'aznachilik faoliyatida samaradorlikni oshirish, operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish, risklarni boshqarish, shaffoflikni kuchaytirish va budjet mablag'larining maqsadlilikini ta'minlashdagi o'rnini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi. Bu yondashuvlar O'zbekiston g'aznachilik tizimi uchun ham strategik ahamiyatga ega bo'lib, fintech asosida takomillashtirilgan boshqaruv modeli shakllanishi uchun nazariy va amaliy asos yaratadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotda davlat g'azna ijrosida fintech texnologiyalarining qo'llanish samaradorligini baholash maqsadida mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar, g'aznachilik tizimiga oid statistik ma'lumotlar hamda 2020–2024-yillardagi raqamli islohotlar tahlil qilindi. Ma'lumotlarni

o'rganishda mantiqiy tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va kontent-tahlil metodlaridan foydalanildi. Fintechning g'azna ijrosiga ta'sirini aniqlash uchun elektron to'lovlar, API integratsiyasi, raqamli shartnomalar reyestri va real vaqt monitoring tizimlari bo'yicha mavjud ko'rsatkichlar tahlil etildi. Shuningdek, Koreya, Estoniya va Singapur kabi davlatlar tajribasi O'zbekiston sharoitiga mos ravishda solishtirilib, fintech joriy etilganida yuzaga keladigan samaradorlik omillari aniqlab berildi..

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'zbekiston g'aznachilik tizimida so'nggi yillarda amalga oshirilgan raqamli islohotlar davlat moliyasini boshqarishning yangi bosqichiga o'tish uchun zarur bo'lgan texnologik infratuzilmani yaratdi. 2024-yilda DMBAAT, elektron shartnomalar reyestri, elektron to'lov portallari va Yagona G'azna Hisobi orqali qayta ishlangan tranzaksiyalar hajmi keskin oshgan. Bu jarayonlar fintech yechimlarini g'azna ijrosiga chuqur tatbiq etish imkonini yaratmoqda. Fintech texnologiyalari– API integratsiyasi, mobil to'lov tizimlari, avtomatlashtirilgan verifikatsiya modullari, blockchain va sun'iy intellekt asosidagi nazorat tizimlari–g'aznachilik nazorati samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

2024-yil bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, fintech yechimlari joriy etilgan jarayonlarda to'lovlarni qayta ishlash tezligi oshgan, budjet tashkilotlari o'rtasidagi ma'lumot almashinuvi soddalashtirilgan, ortiqcha va takroriy xarajatlar kamaygan hamda operatsion nazoratning aniqligi oshgan. G'azna ijrosi jarayonlarida ilgari qo'lda tekshirilgan bir qator jarayonlar avtomatlashtirilayotgani tufayli inson omili bilan bog'liq xatoliklar sezilarli qisqargan. Fintech joriy etishning eng muhim jihatlaridan biri – real vaqt rejimida monitoring tizimining shakllanishi bo'lib, bu g'azna ijrosi jarayonini dinamik kuzatish imkonini beradi.

Tahlil jarayonida fintech yechimlarining

g'azna ijrosidagi asosiy afzalliklari quyidagicha namoyon bo'ldi:

1. Operatsion tezlikning keskin oshishi. Fintech asosidagi real vaqt to'lov tizimlari davlat to'lovlarini 1-2 ish kunidan bir necha daqiqaga tushiradi. Bu budjet ijrosi tezkorligini oshiradi va likvidlik boshqaruvini mustahkamlaydi.

2. Inson omili bilan bog'liq xatolarning kamayishi. Avtomatlashtirilgan verifikatsiya, AI asosidagi nazorat, smart-kontraktlar va elektron hujjat aylanishi jarayonlarni to'liq avtomatlashtiradi. Bu esa noto'g'ri kiritmalar, kechikishlar va subyektiv xatolar ulushini keskin kamaytiradi.

3. Korrupsion xavflarning qisqarishi. Fintechning eng muhim ustunligi – tranzaksiyalarni blockchain yoki avtomatik verifikatsiya orqali qayd etishdir. Bu o'zgarishlar davlat xarajatlaridagi manipulyativ yoki maqsadsiz operatsiyalarni minimal darajaga tushiradi.

4. Shartnomalar va xarajatlar ustidan real vaqt monitoringi. Fintech asosidagi API

integratsiyasi barcha xarajatlar, shartnomalar, to'lovlar va limitlar bo'yicha ma'lumotlarni bir joyda yig'adi va dinamik ravishda kuzatadi. Bu g'azna ijrosining to'liq ko'rinishini yaratadi.

5. Takroriy va ortiqcha xarajatlarni avtomatik aniqlash. AI asosidagi algoritmlar xarajatlar oqimidagi takrorlanishlarni, mantiqsiz summalarni va ortiqcha operatsiyalarni real vaqt rejimida aniqlaydi.

6. Hududlar bo'yicha xarajatlar tafovutini aniq o'lchash. Fintech tahlil platformalari xarajatlarni mintaqaviy kesimda aniq solishtirish imkonini beradi, bu esa resurslarni adolatli taqsimlashga xizmat qiladi.

7. Ma'lumotlarning tezkor integratsiyasi va audit izining kuchayishi. Elektron to'lovlar, e-shartnomalar, DMBAAT va soliq ma'lumotlar bazalari API orqali sinxronlashganida audit izlari to'liq shakllanadi va moliyaviy nazorat sifati oshadi.

Quyidagi jadvalda O'zbekiston g'azna ijrosida fintech yechimlari joriy etilganda yuzaga keladigan asosiy funksional o'zgarishlar va samaradorlik indikatorlari keltiriladi.

1-jadval

Fintech yechimlarining g'azna ijrosi samaradorligiga ta'siri*
(2024-yil ko'rsatkichlari asosida)

Ko'rsatkichlar	Hozirgi holat (2024)	Fintech joriy etilgandan keyin kutiladigan natija
To'lovlarni qayta ishlash tezligi	1-2 ish kuni	Real vaqt (bir necha daqiqa)
Takroriy xarajatlar ulushi	6-9%	2-3% gacha qisqaradi
Elektron shartnomalar bo'yicha verifikatsiya	Yarim avtomatlashtirilgan	To'liq avtomatlashtirilgan (smart-verification)
Mintaqaviy xarajatlar tafovutini aniqlash	70-75% aniqlik	92-96% aniqlik
API asosidagi tizimlararo ma'lumot almashinuvi	Cheklangan	To'liq integratsiya
Real vaqt monitoringi qamrovi	55-60%	95-100%
Korrupsion xavf darajasini baholash	Qo'lda baholash	AI asosida avtomatik baholash

*Manba: Tadqiqot muallifi tomonidan 2024-yil G'aznachilik va DMBAAT ma'lumotlari asosida shakllantirilgan.

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, fintech yechimlari g'azna ijrosini nafaqat optimallashtiradi, balki fiskal jarayonlarni sifat jihatdan mutlaqo yangi darajaga olib chiqadi. Avvalo, to'lovlarni qayta ishlash tezligi keskin oshishi operatsion yukni kamaytiradi, budjet tashkilotlarining vaqt xarajatlarini

optimallashtiradi va davlat to'lovlarining o'z vaqtida amalga oshirilishini ta'minlaydi. Takroriy xarajatlarning kamayishi esa budjet intizomini mustahkamlaydi, resurslardan samarali foydalanish darajasini oshiradi.

Mintaqaviy xarajat tafovutlari aniqligining oshishi resurslarni hududlar

bo'yicha mutanosib taqsimlash imkonini beradi, bu esa fiskal siyosatni yanada ilmiy asoslangan shaklda yuritish imkonini yaratadi. API asosida tizimlararo integratsiya darajasining oshishi moliyaviy ma'lumotlarning bir joyda jamlanishini, davlat xarajatlari jarayonlarining to'liq ko'rinishini va audit izini mustahkamlashni ta'minlaydi. AI asosidagi risk baholash modullari korrupsion xavflarni erta bosqichda aniqlashga yordam beradi.

Xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil Koreya (dBrain), Singapur (Smart Nation) va Estoniya (X-Road) g'aznachilik tizimlarida fintech yechimlaridan foydalanilgan jarayonlar samaradorlikni bir necha baravar oshirganini ko'rsatdi. Ushbu davlatlarda to'lovlar 100% avtomatlashtirilgan, real vaqt monitoringi yo'lga qo'yilgan, shartnomalar blockchain asosida tasdiqlanadi va korrupsion risklar minimal darajaga tushirilgan. O'zbekistonning raqamli infratuzilmasi shularning ko'pchiligini joriy etish uchun yetarli asos yaratadi, ammo integratsiya, AI tahlili va smart-verifikatsiya modullarini kengaytirishga ehtiyoj mavjud.

Natijada, fintech yechimlarining g'azna ijrosiga joriy etilishi operatsion jarayonlarni avtomatlashtiradi, fiskal shaffoflikni oshiradi, risklarni erta aniqlash imkonini beradi, budjet mablag'larining maqsadlilikini ta'minlaydi va davlat moliyasini boshqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston g'aznachilik tizimida fintech yechimlaridan foydalanish davlat moliyasini boshqarishning sifat ko'rsatkichlarini sezilarli darajada yaxshilash imkoniyatiga ega. 2024-yil statistikasiga tayanilgan tahlillar DMBAAT, elektron shartnomalar reyestri va elektron to'lov platformalarida yillik tranzaksiyalar hajmi ortib borayotganini, ammo ushbu ma'lumotlar oqimini fintech asosida chuqur tahlil qilish va real vaqt nazoratiga ulash hali to'liq shakllanmaganini ko'rsatdi. Fintech

texnologiyalari – API integratsiyasi, mobil to'lov modullari, sun'iy intellekt asosidagi audit, smart-kontraktlar, blockchain va real vaqt to'lov tizimlari – g'azna ijrosi jarayonlarini avtomatlashtirish, nazorat mexanizmlarini kuchaytirish va fiskal shaffoflikni ta'minlashda strategik ahamiyatga ega.

Tahlillar shuni tasdiqladiki, fintech yechimlarining joriy etilishi to'lov jarayonlari tezligini bir necha baravar oshiradi, takroriy va ortiqcha xarajatlar ulushini sezilarli darajada kamaytiradi, xarajatlar bo'yicha hududlar kesimidagi tafovutlarni aniq tahlil qilish imkonini yaratadi, audit jarayonlarining sifatini oshiradi va korrupsion risklarni minimal darajaga tushiradi. Fintech asosidagi tizimlar g'aznachilikni odatiy nazorat modelidan avtomatlashtirilgan, integratsiyalashgan va ma'lumotlarga tayanuvchi zamonaviy fiskal boshqaruv modeliga o'tkazadi. Xalqaro tajriba, xususan Koreya, Singapur va Estoniya misolida ko'rilganidek, fintech davlat to'lovlari boshqaruvi samaradorligini tubdan o'zgartirishi va fiskal barqarorlikni mustahkamlashi mumkin.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

Birinchidan, g'aznachilik tizimidagi barcha axborot platformalarida ma'lumotlar formatini yagona standartga o'tkazish zarur. API integratsiyasini kuchaytirish orqali soliq, davlat xaridlari, audit va budjet ma'lumotlarining uzluksiz almashinuvi ta'minlanishi lozim.

Ikkinchidan, fintech asosida real vaqt monitoring tizimini kengaytirish, barcha to'lovlar va shartnomalar bo'yicha smart-verifikatsiya modullarini joriy etish g'azna ijrosining shaffofligi va operatsion tezligini oshiradi. Bu mexanizm inson omili xatolarini kamaytiradi.

Uchinchidan, AI asosida risklarni baholovchi modellarni ishlab chiqish va xarajatlar oqimida shubhali operatsiyalarni avtomatik aniqlash tizimini shakllantirish

korruptsiya xavflarini sezilarli darajada kamaytiradi. Bunda sun'iy intellekt asosidagi «early warning system» joriy etilishi joiz.

To'rtinchidan, blockchain texnologiyasidan foydalanib elektron shartnomalar va to'lovlarni verifikatsiya qilish davlat xaridlarining shaffofligini oshiradi, audit izini kuchaytiradi va manipulyativ operatsiyalarni bartaraf etadi.

Beshinchidan, fintech yechimlarini pilot loyihalar orqali joriy etish maqsadga muvofiqdir. Avvalo, davlat xaridlari, ta'lim, sog'liqni saqlash va infratuzilma loyihalarida sinov tariqasida fintech modullarini tatbiq etish ko'zlangan natijalarni tezroq aniqlash imkonini beradi.

Oltinchidan, g'aznachilik tizimi xodimlarining raqamli kompetensiyalarini oshirish zarur. Fintech bo'yicha malaka oshirish, elektron audit, raqamli xavfsizlik va analitik tahlil ko'nikmalarini shakllantirish

fiskal boshqaruv sifatini mustahkamlaydi.

Yettinchidan, fintechning to'liq joriy etilishi uchun kiberxavfsizlikni mustahkamlash, xalqaro standartlar (ISO/IEC) asosida himoya protokollarini tatbiq etish, davlat moliya tizimini raqamli xurujlardan himoyalash zarur.

Umuman olganda, fintech yechimlarining g'azna ijrosiga keng ko'lamda joriy etilishi O'zbekiston davlat moliyasini boshqarish tizimini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqadi. Bu jarayon nafaqat operatsion samaradorlikni oshiradi, balki fiskal shaffoflik, davlat xarajatlarining maqsadliligi va korruptsiya risklarining kamayishi orqali barqaror fiskal boshqaruvni ta'minlaydi. Fintech asosidagi g'aznachilik modeli O'zbekiston uchun zamonaviy davlat moliyasi arxitekturasini shakllantirishda strategik ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. OECD. *Digitalisation and Public Finance Efficiency Report*. Paris, 2023.
2. Asian Development Bank. *Fintech in Public Sector Budget Execution: Global Practices*. Manila, 2022.
3. Janssen M., Van der Voort H. *Public Sector Digital Governance and API Integration* // *Government Information Quarterly*. – 2021. – Vol. 38, No. 4. – P. 470–482.
4. Kitchen R. *The Data Revolution: Big Data, Open Data and Digital Governance*. – London: Sage Publications, 2019. – 258 p.
5. Manyika J. *Fintech and the Future of Public Sector Efficiency* // McKinsey Global Institute Report. – New York, 2020. – 56 p.
6. Ministry of Economy and Finance of Korea. *dBrain System Implementation Report*. – Seoul: MOEF Publishing, 2022. – 112 p.
7. Sattorov T. G'azna ijrosida raqamli texnologiyalarning qo'llanishi // *Iqtisodiyot va moliya*. – 2023. – №2. – B. 55–63.
8. Yo'ldoshev A. Davlat xaridlari va shartnomalar monitoringida fintechning o'rni. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2022. – 84 b.
9. Mamatqulov F. Davlat moliyasida sun'iy intellekt va fintech texnologiyalari // *Moliyaviy tahlil*. – 2023. – №3. – B. 41–49.
10. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi G'aznachiligi. *Raqamli g'aznachilik bo'yicha metodik qo'llanma*. – Toshkent, 2024. – 52 b.

2025. №2

© Materiallar ko'chirib bosilganda yoki e'lon etilganda "Moliya, pul va kredit" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi. Shuningdek, ushbu jurnal saytiga kiritilgan ismlar va elektron pochta manzillari faqat ushbu jurnalning ko'rsatilgan maqsadlari uchun ishlatiladi va boshqa maqsadlarda yoki boshqa tomonlarga taqdim etilmaydi.

MPK (Moliya, pul va kredit) ilmiy-ommabop jurnali iqtisodiyot va moliya sohasida ilmiy izlanish olib boruvchi tadqiqotchilar, olimlar, professor-o'qituvchilar hamda soha mutaxassislari uchun mo'ljallangan bo'lib, iqtisodiyot tarmoqlariga oid tendensiyalar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etishga bag'ishlangan hamda soha taraqqiyotiga xizmat qiluvchi ilmiy tahlil va takliflardan iborat maqolalar e'lon qilinadi. Jurnal ijtimoiy-iqtisodiy, ilmiy-ommabop nashr hisoblanib, A4 formatda yiliga 6 (olti) marta o'zbek (lotin alifbosida), rus va ingliz tillarida mamlakatimiz va xorijiy tadqiqotchilarga ilmiy izlanishlarni olib borish uchun mo'ljallangan davriy elektron nashr sifatida e'lon etiladi.

Jurnalda maqolalarni e'lon etish uchun maqolalarni elektron shaklda, maqolani MS Word (.docx) formatida muallifning shaxsiy elektron pochtasidan mpk_journal@eyib.uz manziliga yoki bo'lmasa telegram orqali [@mpk_journal](https://t.me/mpk_journal) manziliga yuborish mumkin.

Tel: +99893 5820303

"Moliya, pul va kredit" jurnali 2024-yilning 20-avgust sanasida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669617** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Guvohnoma raqami: 362583**

+998 93 582 03 03

<https://mpkjournal.com>

@mpk_journal